

- kommunfullmäktige
kommunstyrelsen
övriga nämnder
förvaltning

Delprogram Suicidprevention

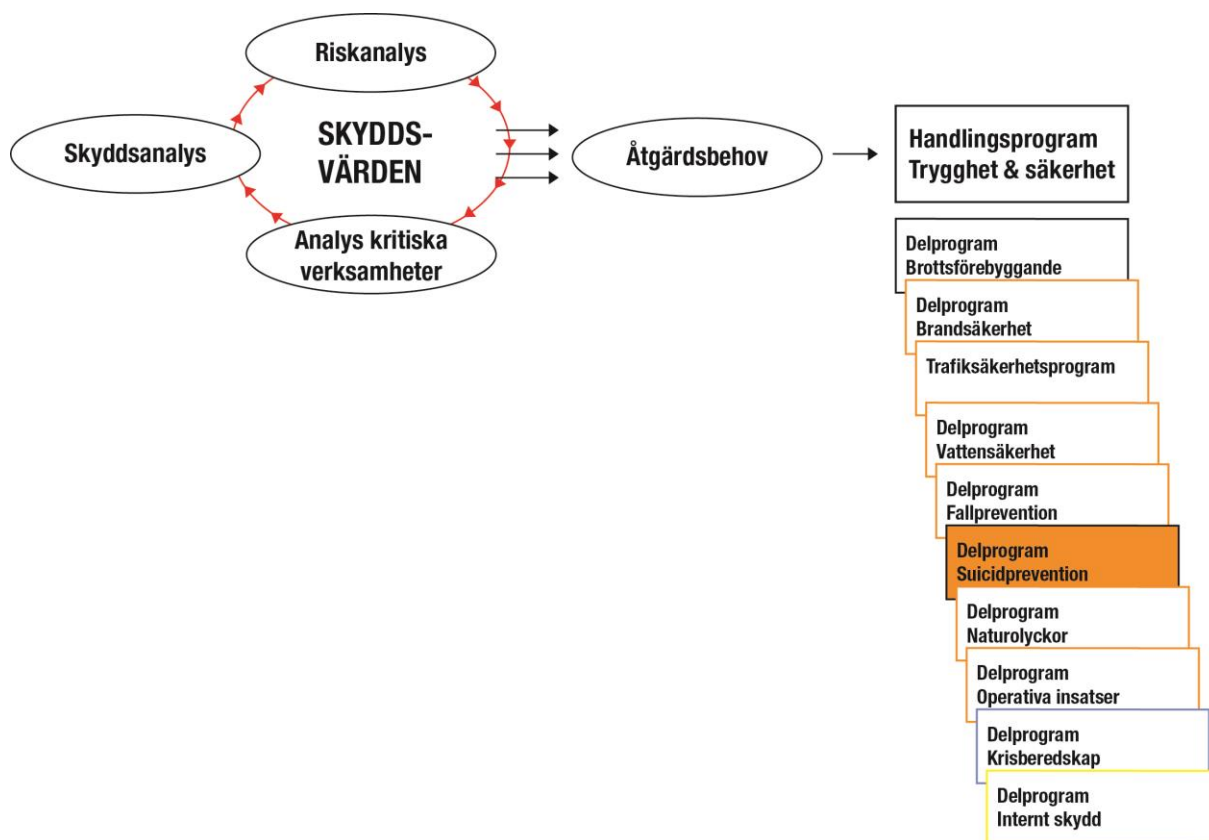
Fastställt av kommunstyrelsen 2017-03-15 § 56

Suicidprevention

DELPROGRAM TILL HANDLINGSPROGRAM TRYGGHET OCH SÄKERHET 2015-2018

Kommunstyrelsen 2017-03-15 § 56

Planen har sammanställts av representanter från:

Region Jönköpings län, Annika Petersson, projektledare suicidprevention
 Räddningstjänsten Jönköpings kommun, Göran Melin, bitr räddningschef

Dessutom har följande förvaltningar, myndigheter och organisationer deltagit i framtagandet av planen:

utbildningsförvaltningen, socialtjänsten, tekniska kontoret, Trafikverket, folkhälsoavdelningen vid Region Jönköpings län, NSPH/SPES.

Innehåll

1. Bakgrund	5
2. Syfte	6
3. Övergripande strategier och arbeten	7
Nationella strategier	7
Suicidprevention i Jönköpings län	8
4a. Hur verksamheten planeras i Jönköpings län	9
Arbetsgrupp för larmplan vid akut suicidrisk	9
Arbetsgrupp för åtgärder i fysisk miljö	9
Länsnätverket	9
Utbildningar i länet	9
Uppföljningar på länsnivå	10
4b. Hur verksamheten planeras i Jönköpings kommun	10
Mjuka gruppen	10
Hårda gruppen	10
5. Risk- och skyddsanalys	11
6. Ansvar	11
7. Uppdrag till andra politiska nämnder	11
8. Satsningar	12
Särskild satsning under mandatperioden	12
Övergripande mål	12
Strategier och prestationer	12

1. Bakgrund

Suicid och suicidförsök är ett stort folkhälsoproblem där suicid är den vanligaste dödsorsaken i åldersgruppen 15–44 år i Sverige. Varje år tar ca 1 500 personer sitt liv, vilket innebär att var sjätte timme tar någon sitt liv. Det är sex gånger fler än de som dör i vägtrafiken varje år.

Jönköpings län följer den nationella trenden med minskande antal suicid fram till 2000-talet för att därefter plana ut. Länet har under 2000-talet ett genomsnitt av ca 50 suicid per år.

Detta innebär att suicidprevention är ett mycket viktigt område och där World Health Organization (WHO) har satt upp målet att de nuvarande suicid-talen ska minska med minst en tredjedel till år 2020. Suicidprevention bör utgå dels från ett befolkningsperspektiv och dels från ett individperspektiv.

2. Syfte

Att genom aktivt arbete minska antalet suicid och suicidförsök i Jönköpings kommun.

3. Övergripande strategier och arbeten

Nationella strategier

I Regeringens proposition 2007/08:110 om En förnyad folkhälsopolitik fastslås en övergripande vision att ”ingen bör hamna i en så utsatt situation att den enda utvägen upplevs vara att ta sitt liv. Regeringen har som vision att ingen ska behöva ta sitt liv”.

För att kunna uppnå denna vision redovisas i Folkhälsopropositionen nio olika suicidpreventiva strategier:

1. insatser som främjar goda livschanser för mindre gynnade grupper
2. minskad alkoholkonsumtion i befolkningen och i högriskgrupper för suicid
3. minskad tillgänglighet till medel och metoder för suicid
4. suicidprevention som hantering av psykologiska misstag
5. medicinska, psykologiska och psykosociala insatser
6. spridning av kunskap om evidensbaserade metoder för att minska suicid
7. kompetenshöjning av personal och andra nyckelpersoner i vård och omhändertagande av personer med suicidsproblematik
8. händelseanalys av Lex Maria anmälningar
9. stöd till frivilligorganisationer

Strategierna är framtagna av Statens folkhälsoinstitut (FHI) och Socialstyrelsen i samarbete med Nationellt centrum för suicidforskning och prevention av psykisk ohälsa (NASP). FHI har tagit fram befolkningsinriktade strategier och åtgärder för statliga myndigheter, landsting och kommuner. Socialstyrelsen har tagit fram strategier och åtgärder riktade till huvudmännen för hälso- och sjukvård, socialtjänst och skolhälsovård/elevhälsa.

Självordspreventionsutredningen kom under 2010 ut med ett delbetänkande och ett slutbetänkande: Första hjälpen i psykisk hälsa - Delbetänkande av Självordspreventionsutredningen SOU 2010:31

Syftet är att förändra attityder till psykisk sjukdom genom ökade kunskaper om psykisk hälsa och ohälsa. NASP får i uppdrag att genomföra ett pilotförsök av det australiska utbildningsprogrammet The Mental Health First Aid Training and Research Program, MHFA, på svenska Första hjälpen psykisk hälsa. Pilotprojektet har idag utvecklats till att innehålla utbildningsprogram om 12 – 14 timmar uppdelat på separata utbildningar för unga, vuxna och äldre.

Händelseanalyser vid suicid inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten - Slutbetänkande av Självordspreventionsutredningen SOU 2010:45

Den förändring av Lex Maria lagstiftningen vid suicid (Föreskrifter om utredning av vårdskada) som var planerad att genomföras 2016-01-01 har Socialstyrelsen beslutat återkalla. Syftet är att se över hur regelverket kan förtydligas så att utredningarna kan göras på ett mer ändamålsenligt sätt. Målet är att de reviderade reglerna ska börja gälla under våren 2016.

Folkhälsomyndigheten har under 2014 - 2015 på regeringens uppdrag tagit fram ett förslag på en samordnad, effektiv och behovsanpassad statlig kunskapsstyrning, som stöd för lokalt och regionalt suicidpreventivt arbete. I ett regeringsbeslut i maj 2015 får Folkhälsomyndigheten i uppdrag att samordna det nationella suicidförebyggande arbetet.

Suicidprevention i Jönköpings län

Inom Jönköpings län har det suicidpreventiva arbetet pågått under ett stort antal år och kan sammanfattas i tre inriktningar.

1. Hälso- och sjukvården i länet

Inom hälso- och sjukvården i länet finns idag kliniska riktlinjer för samtlig personal, FAKTA-dokument, om suicidprevention och depression. Tidig upptäckt och behandling av depression räknas som en viktig suicid preventiv åtgärd. Dessa riktlinjer uppdateras kontinuerligt vartannat år. FAKTA-dokumentet är upprättade för vuxna samt för barn och ungdom. FAKTA-dokumentet barn och ungdom är upprättade i samverkan med kommunerna.

Patientsäkerhet är ett av Region Jönköpings läns strategiska områden där Säker vård – alla gånger omfattar 16 områden, varav suicidprevention är ett prioriterat område. Kliniska riktlinjer innehåller tre viktiga budskap vardera till primärvården och psykiatri och Säker vård har formulerat tre viktiga mål för den somatiska vården: Våga fråga, samverka med psykiatri och/eller primärvården samt samverka med närstående.

Inom primärvården Bra liv pågår ett koncept kallat ”Våga fråga” och där allmänheten informeras om att primärvården är första linjen vid psykisk ohälsa och där budskapet till personalen är att vara uppmärksam på suicidalitet.

2. Samverkan mellan polis, sjukvård, SOS Alarm och räddningstjänst vid risk för suicid. Ett exempel från Jönköpings län.

Enligt Lag (2003:778) om skydd mot olyckor, 3 kap 8 § ska kommunen ha ett handlingsprogram för räddningstjänsten. I enlighet med denna intention har inom Jönköpings län en särskild larmplan utarbetats när individen själv, anhöriga/ närstående, vittnen eller olika vårdgivare meddelar SOS-alarm om risk för ett förestående suicid.

Kortfattat kan larmplanen sägas innehålla två delar: att SOS-alarm larmar ut enligt en särskild rutin vid risk för suicid och att räddningstjänsten är en av de utlarmade enheterna. Fördelen med att räddningstjänsten deltar i larmen är att de finns stationerade på många fler orter än polis och ambulans, vilket innebär att de oftast kan vara på plats inom 5-7 minuter i hela länet.

Larmplanen förutsätter en god samverkan mellan regionkommunikationscentralen, RLC vid polisen samt SOS Alarm och utmaningen är att denna goda samverkan kan bibehållas vid polismyndighetens nationella omorganisation.

3. Handlingsplaner för suicidprevention på kommunal nivå

I Första hjälpen i psykisk hälsa - Delbetänkande av Självordspreventionsutredningen SOU 2010:31 fastslås att alla kommuner skall ha en handlingsplan med ett uttalat mål att förebygga suicid.

I Jönköpings län har samtliga 13 kommuner lyft in suicid inom ramen för Trygghet och säkerhet. Nio kommuner har suicidpreventiva mål och tre kommuner har arbetsgrupper som aktivt arbetar med suicidprevention.

4a. Hur verksamheten planeras i Jönköpings län

Suicidproblematiken är inte enbart ett medicinskt problem där hälso- och sjukvården har ansvar utan har också samband med livsåskådning och kulturella faktorer samt problemområden som missbruk, avbrott i viktiga relationer, sociala missförhållanden, kränkande särbehandling, ekonomiska problem, olycksfall och våld. Goda förutsättningar för hälsa och tillfredsställelse i livet är relationer, socialt nätverk, boendemiljö, arbete, fritid samt en förmåga att se sammanhang och mening i tillvaron. Viktigt är även att kunna hantera olika svårigheter som uppstår i livet.

Lag (2003:778) om skydd mot olyckor stipulerar två viktiga områden för kommunen att upprätta handlingsprogram, dels 3 kap 8 § där kommunen ska ha ett handlingsprogram för räddningstjänsten och dels 3 kap 3 § där kommun ska ha ett handlingsprogram för förebyggande verksamhet.

I Jönköpings län har kommunerna valt att tolka Lag (2003:778) om skydd mot olyckor att dess intention innebär att kommunerna kan jobba på ett bredare sätt för att åstadkomma skydd mot andra olyckor än bränder. I 3 kapitlet 1 § står:

- För att skydda människors liv och hälsa samt egendom och miljön ska kommunen se till att åtgärder vidtas för att förebygga bränder och skador till följd av bränder samt, utan att andras ansvar inskränks, verka för att åstadkomma skydd mot andra olyckor än bränder.

Kommunerna ska ta till vara möjligheterna att utnyttja varandras resurser för förebyggande verksamhet.

Vidare finns idag stöd för det kommunala suicidpreventiva arbetet i Första hjälpen i psykisk hälsa - Delbetänkande av Självordspreventionsutredningen SOU 2010:31 där det fastslås att alla kommuner skall ha en handlingsplan med ett uttalat mål att förebygga suicid.

Arbetsgrupp för larmplan vid akut suicidrisk

Larmplanegruppen med deltagare från polis, räddningstjänst, SOS alarm, ambulans och regionen arbetar med samverkan, larmning, operativt omhändertagande, utbildning och uppföljning av larmplanen. Arbetet förankras i F-samverkan som är en organisation för Regional krissamverkan i Jönköpings län, vars syfte är att fördjupa samverkan mellan myndigheter och samverkande organisationer och företag samt stärka samhällets beredskap före, under och efter en kris eller olycka.

Arbetsgrupp för åtgärder i fysisk miljö

Arbetsgruppen består av företrädare för länets räddningstjänster, tekniska kontor och stadsbyggnadskontor tillsammans med representanter från Trafikverket, Region Jönköpings län samt NSPH/SPES. Arbetet syftar till övergripande samverkansfrågor och riskbedömningar.

Länsnätverket

Länsnätverket är en organisationsform inom Kommunal utveckling, där Region Jönköpings län samverkar med länets kommuner om olika utvecklingsprojekt. Suicidprevention sorterar under länets nätverk för psykiatri/missbruk och där regelbundna träffar med chefer från alla kommuner anordnas.

Utbildningar i länet

Grundutbildning larmplanen

Grundutbildning i larmplanen vänder sig till blåljusgrupperna som samverkar vid suicid, ambulanssjukvården, polisen, brandmän och befäl, SOS operatörer, regionkommunikationscentralen, RLC, personal inom socialjour, personal inom psykiatriska akutenheten/vårdjouren och POSOM. Utbildningen genomförs årligen och hittills har över 1200 personer utbildats.

Första hjälpen psykisk hälsa

I Jönköpings län finns ca 40 instruktörer i Första hjälpen psykisk hälsa, ungdom/vuxna/äldre, och hittills har över 1000 personer deltagit i utbildningen.

PSYK-E bas

PSYK – E bas är en webbutbildning i grundläggande psykiatri för personal som i sitt arbete kommer i kontakt med personer med psykisk ohälsa. Psyk-E bas är ett webbaserat utbildningsprogram avsett att användas i studiecirkelformat i små grupper med handledning. I Jönköpings län finns ett beslut att denna utbildning skall användas inom kommunal verksamhet, inom psykiatrisk verksamhet och inom Primärvården Bra Liv.

Totalt har över 8000 personer deltagit i olika utbildningsinsatser om suicidprevention till och med 2014.

Uppföljningar på länsnivå

Varje år sammanställs suicidstatistik på nationell-, läns- och kommunnivå.

För Larmplanen finns en uppföljning genomförd över 2010 års insatser och en ny uppföljning planeras över 2014 års insatser. För ändamålet finns ett instrument framtaget, nivå 2-utredningar. Ur nivå 2-utredningen framgår hur larmningen, samverkan och operativt omhändertagande fungerar vid larm om suicidförsök. Nivå 2-utredningar genomförs av räddningstjänsten och det medför att det är de larm där larmplanen utlösts som följs upp. Vissa larm går direkt till polis eller ambulans och då handlar det oftast om att tid och avstånd inte är en avgörande faktor. Variabler i uppföljningen är: ålder och kön, vem som anmälde, vem som var först på plats, om det fanns vittnen, vilka åtgärder som vidtogs, fungerade larmrutinerna och vad kunde ha gjorts bättre. Resultaten leder till slutsatser om vilka eventuella förbättringsåtgärder som bör vidtas.

I avvaktan på Socialstyrelsens officiella statistik över suicid gör polisen en sammanställning över antal suicid i länet som följs upp.

När larmplanen aktiveras av SOS alarm genereras en rapport som distribueras till psykiatrin i länet.

4b. Hur verksamheten planeras i Jönköpings kommun

Mjuka gruppen

Inom Jönköpings kommun planeras och samordnas arbetet i en arbetsgrupp bestående av representanter för främst Socialtjänsten, Barn- och utbildningsförvaltningen, Kultur-och fritidsförvaltningen, Räddningstjänsten, NSPH/SPES, Region Jönköpings län genom Sektion Folkhälsa och FoUrum, Svenska kyrkan, Statens institutionsstyrelse och Arbetsförmedlingen medverkar. I denna arbetsgrupp planeras kommunens suicidpreventiva arbete samt följs upp.

Hårda gruppen

Arbetsgruppen ingår i den länsgemensamma arbetsgruppen för åtgärder i fysisk miljö och planerar och följer upp åtgärder på lokal nivå. Arbetsgruppen består av representanter från Räddningstjänst, Tekniska kontoret, Stadsbyggnadskontoret och Trafikverket.

5. Risk- och skyddsanalys

Företrädare för olika kommunala förvaltningar och medverkande myndigheter har gjort en helhetsbedömning av samhällsinriktade riskfaktorer för suicid.

Varje faktor som påverkar skyddet har värderats. Ur analysen kan olika tänkbara satsningar för att öka skyddet fås fram. Skyddsanalysen vägs samman med riskanalysen. Där risken är betydande och skyddet dåligt har åtgärder skrivits fram som förslag till förbättring/satsning.

Följande områden berörs av satsningar.

- Stationsområdet i Jönköping
- Höga höjder, byggnader
- Missbruk vuxna
- Spårspring järnvägen
- Missbruk barn
- Otillräckligt tillvaratagande av erfarenheter av suicid och suicidförsök
- Bristande kunskap i ämnet bland berörd personal
- Unga som lämnat skolan men som inte kommit in på arbetsmarknaden
- Särskilda boende
- Äldre män

Vid arbetet med handlingsprogram enligt *Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor* har arbetet kommit att präglas av ett tydligt fokus på dem kommunen ska hjälpa, det vill säga de som vistas inom Jönköpings kommun och eller är bosatta i kommunen. I den riskanalys som har gjorts har skador och död i samband med suicid setts som en betydande risk.

6. Ansvar

Kommunstyrelsen har gett räddningstjänsten i uppdrag att samordna och följa upp kommunens arbete enligt *Lag (2003:778) om skydd mot olyckor*.

7. Uppdrag till andra politiska nämnder

Respektive nämnd och bolag som omnämns i kapitel 8 ansvarar för prestationernas genomförande. Medel till satsningar planeras in i respektive förvaltnings budget.

8. Satsningar

Arbetsgruppen har utifrån regeringens folkhälsopolitik och fastslagna nationella mål och strategier formulerat en handlingsplan för suicidförebyggande verksamhet i Jönköpings kommun.

Prestationsmålen ska sedan arbetas in i berörda förvaltningars verksamhetsplaner. I detta arbete är det viktigt att bevaka och beakta resultaten av de olika regeringsuppdragen.

Särskild satsning under mandatperioden

1. arbeta särskilt med åtgärder mot ”spårbeträdande” och åtgärder kring stationsområdet i Jönköping
2. MHFA utbildning genomförs för personal i olika verksamheter som möter suicidala personer
3. åtgärder för att förhindra suicid hos unga som lämnat skolan och saknar arbete.
4. åtgärder för att förhindra suicid hos äldre män
5. program för suicidprevention i skolan implementeras inom utbildningsförvaltningen
6. suicidrisk beaktas vid särskilda boenden

Övergripande mål

Målet är att antalet suicid och suicidförsök ska minska i Jönköpings kommun, men skulle ändå någon försöka ta sitt liv ska det finnas upparbetade rutiner för att på bästa sätt kunna bryta själva handlingen så att vederbörande kan ges det stöd som behövs.

Strategier och prestationer

I de tidigare upprättade handlingsprogrammen och planer har vi valt att beskriva satsningarna som säkerhetsmål och prestationer. I denna plan har vi i stället för säkerhetsmål valt att kalla det strategi eftersom de prestationer som föreslås bygger på de strategier som är framtagna av FHM, Socialstyrelsen och NASP tillsammans.

Nationell strategi 1 Insatser som främjar goda livschanser för mindre gynnade grupper

Prestation Jönköpings kommun

Föreslå metoder och tillvägagångssätt för ungdomar att motverka stress och psykisk ohälsa, identifiera områden som behöver utvecklas och stärkas, föreslå hur insatser kan samordnas, hur kunskapsinsamling på området kan förbättras samt hur utvecklingen kan följas samt hur stödet till ungdomar kan utvecklas. Vidta åtgärder för att förhindra suicid hos unga som lämnat skolan och saknar arbete.

Ansvarig

Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden

Medverkande

Barn- och utbildningsnämnden, Socialnämnden, Arbetsförmedlingen

Prestation Jönköpings kommun

Föreslå åtgärder för att förhindra suicid hos äldre män

Ansvarig

Äldrenämnden

Medverkande

Socialnämnden, Region Jönköpings län

Nationell strategi 2 Minska alkoholkonsumtionen i befolkningen och i högriskgrupper för suicid

Prestation Jönköpings kommun

Skapa rutiner och vårdmöjligheter för att minimera alkoholkonsumtionen i högriskgrupper

Ansvarig

Socialnämnden

Medverkande

Region Jönköpings län, Barn- och utbildningsnämnden, Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, Äldrenämnden

Prestation Jönköpings kommun

Skapa rutiner och utbildningsinsatser vilka ska leda till att alkoholdebuten hos barn och ungdomar skjuts fram så långt som möjligt.

Ansvarig

Barn- och utbildningsnämnden

Medverkande

Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, Socialnämnden, Kultur- och fritidsnämnden

Nationell strategi 3 Minskad tillgänglighet till medel och metoder för suicid

Prestation Jönköpings kommun

Försvåra möjligheten till att komma upp på järnvägsspåret vid kända platser för spårspring samt förbättra upptäcktsmöjligheten.

Ansvarig

Stadsbyggnadsnämnden (räddningstjänsten)

Medverkande

Tekniska nämnden, Trafikverket

Prestation Jönköpings kommun

Försvåra möjligheten att komma upp på höga byggnader eller hoppa från höga höjder vid kända platser där suicidförsök brukar genomföras.

Ansvarig

Tekniska nämnden

Medverkande

Stadsbyggnadsnämnden (räddningstjänsten)

Prestation Jönköpings kommun

När detaljplaner upprättas och bygglovsärenden bedöms ska behovet av skyddsåtgärder och vilka former av åtgärder eller kombinationer av åtgärder som behöver vidtas för att ge skydd mot, och tillräcklig reducering av, risken för att suicid ska kunna genomföras.

Ansvarig

Stadsbyggnadsnämnden (räddningstjänsten)

Medverkande

Tekniska nämnden

Prestation Jönköpings kommun

Vårdmiljöer och boenden ska utformas till ”säkra” platser. Detta ska ske genom sanering av den fysiska vårdmiljön avseende hantering av läkemedel och giftiga produkter m.m. för att säkerställa att de inte finns tillgängliga vid vård av personer med suicidproblematik.

Ansvarig

Socialnämnden

Medverkande

Tekniska nämnden

Nationell strategi 4 Suicidprevention som hantering av psykologiska misstag

Prestation Jönköpings kommun

Utveckling och implementering genom bl.a. utbildning av metoder och rutiner ska genomföras med samverkande organisationer. Fungerande rutiner för larmning och samverkan ska finnas vid akut risk för suicid. Krisstöd efter suicid ska erbjudas till anhöriga och närstående.

Ansvarig

Stadsbyggnadsnämnden (räddningstjänsten)

Medverkande

Region Jönköpings län, Polismyndigheten, Barn- och utbildningsnämnden, Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, Socialnämnden, Kultur- och fritidsnämnden

Nationell strategi 5 Medicinska, psykologiska och psykosociala insatser

Prestationerna för denna strategi hanteras inom hälso- och sjukvård.

Nationell strategi 6 Spridning av kunskap om evidensbaserade metoder för att minska suicid

Prestation Jönköpings kommun

Medverka till kunskapsspridning och därmed öka medvetenheten i befolkningen om suicid. Här innefattas bl.a. socialförvaltningens och utbildningsförvaltningens personal.

Ansvarig
Stadsbyggnadsnämnden (räddningstjänsten)

Medverkande
Region Jönköpings län, polismyndigheten, Barn- och utbildningsnämnden, Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden, Socialnämnden

Prestation Jönköpings kommun

Suicidpreventivt program implementeras inom utbildningsförvaltningen.

Ansvarig
Barn- och utbildningsnämnden, Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden

Nationell strategi 7 Kompetenshöjning av personal och andra nyckelpersoner i vård och omhändertagande av personer med suicidproblematik

Prestation Jönköpings kommun

Kompetenshöjning av personal och andra nyckelpersoner i omhändertagande av personer med suicidproblematik. Särskild satsning på utbildning i första hjälpen till psykisk hälsa ska genomföras.

Ansvarig
Socialnämnden, Äldrenämnden

Medverkande
Region Jönköpings län, Polismyndigheten, Barn- och utbildningsnämnden, Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden

Nationell strategi 8 Händelseanalys i samband med Lex Maria-anmälningar

Prestation Jönköpings kommun

Arbetet ska anpassas efter nytt lagförslag.

Ansvarig
Socialnämnden

Medverkande
Barn- och utbildningsnämnden, Utbildnings- och arbetsmarknadsnämnden

Nationell strategi 9 Stöd till frivilligorganisationer

Prestation Jönköpings kommun

Brukar-, -intresse-, och anhörigföreningar ska vara delaktig i kommunens arbete med suicidprevention.

Ansvarig
Kommunstyrelsen

**JÖNKÖPINGS
KOMMUN**

Ljuset vid Vättern